

Kommunägda Skellefteå Kraft konkurrerar ut småföretagare

Sammanfattning

Wetrac AB i Bastuträsk bedrev försäljning, montering och löpande service av biopelletsbrännare för uppvärmning av villor och flerfamiljshus. Tillsammans med ett antal andra företag i samma bransch hade Wetrac AB under några år byggt upp en marknad i norra Sverige.

I januari 2000 initierade den kommunala koncernen Skellefteå Kraft en reklamkampanj för försäljning av pellets och pelletsbrännare. Bolaget tecknade avtal om en stor beställning av en tillverkare av biopelletsbrännare. Vid försäljning till konsumenterna satte bolaget sitt pris närmare 35 procent lägre än de mindre leverantörerna.

Under våren 2000 begärde Wetrac AB sig själva i konkurs. En stor andel av de övriga konkurrenterna på marknaden valde att lägga ned sin verksamhet avseende pelletsbrännare. Skellefteå Kraft hade på kort tid tagit över marknaden för brännare av biopellets i Norrland.

Att marknadsdominansen uppnåtts genom medel från andra håll i verksamheten för finansiering av sin reklamkampanj går intet att bevisa. Skellefteå Kraft särredovisar inte de olika verksamhetsdelarna, trots att kommunallagen stadgar särskild redovisning.

Fallet

Skellefteå Kraft är en koncern med ett antal el- och fjärrvärmebolag som ägs av Skellefteå kommun. Verksamheten består av produktion och distribution av värme och el. Redovisningsmässigt sammanförs de olika verksamhetsgrenarna i samma siffror. Koncernen omsatte 2001 totalt 1 331 Mkr kronor.

Koncernen driver en integrerad anläggning för produktion av biopellets, värme och el. Den maximala årskapaciteten för pelletsanläggningen uppges vara 130 000 ton (63 997 ton 2000, 77 000 ton 2001). Biopellets framställs genom malning och sammanpressning av spån, bark, trädtoppar och restprodukter från sågverk. Anläggningen har erhållit statsbidrag för att byggas. I Sverige finns runt 20 andra tillverkare av pellets, anläggningen i Skellefteå är en av de större.

I januari 2000 gav sig Skellefteå Kraft in på marknaden för pelletsbrännare. Försäljningen av pellets var avhängig försäljningen av brännare och Skellefteå Kraft avsåg öka sin försäljning av pellets för att så småningom kunna utnyttja biopelletsanläggningen maximalt.

Den totala försäljningen av brännare var vid denna tid ca 350 enheter per år i Skellefteåregionen. Med hjälp av en reklamkampanj i stora delar av Norrland med TV-reklam, tidningsannonser, telemarketing och direktreklam skulle Skellefteå Krafts försäljning av pelletsbrännare skjuta fart. Efter en upphandling av ett tusental pelletsbrännare kunde Skellefteå Kraft sälja till radikalt lägre pris. En bra brännare kostade vid denna tid 15-20 000 kr. Skellefteå Kraft sålde sina pelletsbrännare för 12 750 kr med räntefri avbetalning. Montering av brännaren subventionerades av Skellefteå Kraft. Den som köpte en pelletsbrännare av kommunens bolag fick även teckna avtal om leverans av pellets i 5 år för ett förmånligt fast pris.

Wetrac AB hade under flera år byggt upp verksamheten i Västerbotten och Norrbotten genom att på mässor och andra visningar förevisa olika modeller av brännare. Kunden beställde den önskade brännaren av Wetrac och fick denna monterad, intrimmad och servad.

I Västerbotten fanns 1999 runt 40 leverantörer av pelletsbrännare. Under 2000 minskade antalet leverantörer drastiskt. Då hade Skellefteå Kraft genomfört sin genomgripande reklamkampanj och sålt ca 900 brännare. I april 2002 hade man sammanlagt sålt över 2000 enheter.

Wetrac AB:s ägare Sören Westermarck vänder sig emot Skellefteå Krafts etablering och utkonkurrering av andra pelletsbrännarförsäljare. Han menar att kommunala medel inte bör användas för att slå ut privata företag. Han har tillsammans med andra företagare i samma situation tillskrivit bland annat Konkurrensverket och Näringsdepartementet. Konkurrensverket har i ett beslut 2000-03-31 meddelat att det är mycket svårt att komma till rätta med underprissättning och tillställer Konsumentverket och Statens råd för konkurrens på lika villkor (Konkurrensrådet) ärendet för kännedom, för att därefter inte vidta ytterligare åtgärder. Konsumentverket har inte yttrat sig.

Konkurrensrådet uttrycker i ett yttrande 2001-06-11 "tveksamhet över om försäljning av pellets och pelletsbrännare står i överensstämmelse med kommunallagen och el-lagen". Näringslivets representanter i nämnden anser "att det inte finns lagligt utrymme för försäljningen". De påpekar att "kommunen snedvrider konkurrensen på en fungerande marknad". Kommunförbundets representanter i nämnden anser "att det endast finns skäl att invända emot att försäljningen redovisningsmässigt sammanförs med företagets produktion av fjärrvärme". Rådet uttrycker enigt att "redovisningen bör därför ha en sådan transparens att det skall gå att se att några monopolvinster inte tas ut inom detta område".

Skellefteå Kraft har försvarat sitt agerande med att "man av miljöskäl ville få igång konsumtionen av pellets". Skellefteå Kraft bagatelliserar kommunens ägande av bolaget och säger att "ingen märker av att Skellefteå Kraft är ett kommunalt bolag". I dag finns omkring 20 små leverantörer på olika håll i Norrland som säljer den pelletsbrännare som Skellefteå Kraft har avtal med.

Med en enkel räkneoperation kan man anta att ekvationen över reklamkampanjkostnad och vinstmarginal för sålda pelletsbrännare inte går ihop. Medel till reklamkampanjen har kommit från fjärrvärmeverksamheten, som är i högsta grad löande. Men eftersom fjärrvärmeverksamheten och pelletsproduktionen sker i samma kommunala koncern samredovisas de båda verksamheterna.

Företagarombudsmannens bedömning

Företagarombudsmannen är en privat grupp som inom ramen för Stiftelsen Den Nya Valfärden verkar för ett bättre företagarklimat i Sverige.

- *Kommunallagen tillåter kommunala bolag att konkurrera med el-relaterad verksamhet på en fri marknad. Men pelletsbrännare är inte elverksamhet,*

säger Företagarombudsmannen. Mycket tyder på att Skellefteå Kraft försökt sälja så mycket pellets som möjligt och därför subventionerat brännarna. Detta har lett till en snedvridning av konkurrensen.

- Skellefteå Kraft kan kritiseras för verksamhetens bristande redovisning. Genom den information som bolaget tillhandahåller går inte att avgöra om Skellefteå Kraft har vinstmarginal på sina affärer med pelletsbrännare och om reklamkampanjen finansierats via annan verksamhet, säger Företagarombudsmannen. Den sammanlagda kostnaden för marknadsövertagandet kan mycket väl vara större än intäkterna, vilket dock inte går att kontrollera. Genom att utnyttja sin ställning har Skellefteå Kraft konkurrerat ut ett flertal mindre företagare.

I Företagarombudsmannens behandling av ärendet deltog Clas Nordström, Patrik Engellau, Tommy Adamsson, Monica Werenfels Röttorp, Edward Waller, Lars I W Jansson och Camille Forslund.

Ellagens (1997:857) 7 kapitel stadgar:

"1 § Ett sådant kommunalt företag som avses i 3 kap. 16-18 §§ kommunallagen (1991:900) får, utan hinder av bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, utanför kommunens område bedriva

1. Produktion av och handel med el samt därmed sammanhängande verksamhet, eller
2. Nätverksamhet i geografisk närhet till företagets nätverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig nätverksamhet.

2 § Om ett sådant kommunalt företag som avses i 3 kap. 16-18 §§ kommunallagen (1991:900) bedriver sådan verksamhet som avses i 1 § 1 eller distribution av fjärrvärme, skall verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Lag (2000:602)."

I Skellefteå Krafts årsredovisning för 2001 kan man läsa att det är viktigt för koncernen att "vara målinriktad och ha ett utvecklande arbetssätt som präglas av ärlighet och hög etik".